

Sanal Bağımlılıktan Kurtulmak; Sosyalleşmek İmandandır.

Teknoloji, insan hayatını kolaylaştırır da bireysel ve toplumsal açıdan bazı olumsuz etkilere neden olmaktadır. Hemen her yaş grubunda bariz bir şekilde gözlemlenen bu etkilerden birisi de **teknoloji bağımlılığıdır**. Özellikle gençler üzerindeki etkisi her geçen gün artan **kontROLSÜZ teknoloji kullanımı**, birçok bilim insanına göre **“bağımlılık”**¹ olarak adlandırılmaktadır.

Teknoloji bağımlılığı konusunda gençlerin ilk sırayı alması, onların gelişimsel özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Genç insan, yaşı gereği **sürekli değişen duygularıyla, özgürlük ihtiyacıyla, kimlik kazanma ve kendini ispatlama çabasıyla, sabırsızlığı, bilgi açlığı, içe dönük hali, enerjisi ve heyecan arayışıyla** teknolojinin en yakın muhatabı olmaktadır.

Bütün vaktini internet bağlantısı ile ekran karşısında geçirmek zorunda olan mesleklerin varlığını da dikkate aldığımızda sorunlu olanın; **“amaçsız, verimsiz, denetimsiz bir teknoloji kullanımı”** olduğudur. Yani esas sorun, teknolojinin ne sıklıkla kullanıldığı değil hangi amaçla kullanıldığıdır.

Teknoloji bağımlılığı nedir?

Teknoloji bağımlısının istediği keyfi alabilmek için ekran başında kalma süresinin belirgin olarak arttığı, internete bağlı olmadığı zamanlarda bile sürekli olarak internete dair takıntılı düşünceler ve hayaller ürettiği, her oturuşta saatlerce kaldığı için sağlık sorunları yaşadığı şeklindedir.

Yine internet bağımlısı olan kişinin;

- Sosyal etkinliklerden uzaklaştığı,
- İnsanlar ile yüz yüze konuşmaktansa ekran üzerinden iletişim kurmayı tercih eder hale geldiği,
- Yemek öğünlerini ve randevularını atladığı,
- İş verimliliğini ve parasını kaybettiği,
- Gerginlik, çaresizlik, suçluluk, uykusuzluk ve yorgunluk çektiği,
- Eşi ve çocukları başta olmak üzere yakın çevresiyle sorunlar yaşadığı,
- Teknoloji kullanımını azaltmayı ya da bırakmayı denediğinde başarısız olduğundan huzursuz, kişide üzüntü ve umutsuz duyguların hâkim olduğu (depresif)
- Saldırgan bir ruh haline büründüğü görülmektedir.

Bütün bu belirtiler, yaşı ne olursa olsun bir insanın teknoloji bağımlısı olması durumunda bedenen, ruhen ve zihinsel olarak zedelendiğini göstermektedir.

● Her Nimet Kendi Cinsinden Şükür İster

İslâm’a göre insan, yeryüzünün şerefli halifesidir olarak elindeki nimet ve imkânları Allah’ın rızasına uygun bir hayatı imar etmek için kullanmakla sorumludur. Halifelik, lüks ve menfaatin değil, sınav ve yükümlülüğün adıdır. İnsana Rabbi tarafından verilen hammaddeler ve bunları işleyerek yeni ürünler ortaya koyması için bahşedilen akıl, bilgi, yetenek gibi nimetler şükür ve itaat ister.

¹ **Bağımlılık**, kişinin zararlarını gördüğü ve birçok kez bırakma girişiminde bulunduğu halde bir maddeyi bırakamaması, giderek bu maddenin dozunu arttırması, kullanmayı bıraktığında yoksunluk (mahrumiyet, mahrum olma) belirtilerinin ortaya çıkması, zamanının büyük bölümünü bu maddeyi arayarak ve kontROLSÜZ biçimde kullanarak geçirmesi demektir.

Cenâb-ı Hak, Kur'an-ı Kerim'de, insana verilen tüm nimetlerin imtihan için verildiğini haber vermektedir.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيُبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ ط

“O, size verdiği nimetler konusunda sizi sınamak için sizi yeryüzünün halifeleri kılan ve bazınızı bazınıza derecelerle üstün kılandır.” (En'âm, 6/165)

Bundan dolayı insanoğlu, tabiatın güç devşirmek için değil gücün gerçek sahibi olan Allah Teâlâ'ya boyun eğerek kul olmak için yaşmalıdır.

Eğer teknoloji insana malın, bilginin, bedeninin, sağlığın, aklın, **mülk**ün gerçek sahibini unutturuyorsa, emanet bilincini zedeliyorsa ciddi bir sorun oluşturuyor demektir.

Dini hayattan atmaya çalışan “Modernizm”², insana Tanrıyla yarışma hırsı aşılar. Modern zihin, teknolojiyi de kullanarak insana yeni düşünce kalıpları sunar. Ve şöyle der: Tanrı emekliye ayrıldı, şimdi tanrı sensin! Teknoloji sayesinde her şeyi biliyor, kontrol ediyor, her an her yerde herkesle iletişime geçebiliyorsun. Bugüne kadar hiç elde etmediğin oranda bir güç, kudrete sahipsin. O halde bunu menfaatin için sonuna kadar kullan!

• Dokunulmaz Değerler Açısından Teknoloji Bağımlılığı

İslâm âlimleri dinin gayesinin “**beş unsur (zarurât-ı hamse)**” korumak olduğunda ittifak etmişlerdir: **Can, mal, akıl, ırz ve inanç**. Bu beş unsur, yeryüzünün mükerrem varlığı olarak dünyaya gelen her insan için hürmete layık “dokunulmaz” olan değerlerdir. Herhangi bir şahıs, varlık, nesne, madde, fikir ya da oluşum insanın bu beş temel değerini zarara uğratiyorsa din orada devreye girerek insanı korur ve ona hem korunmasını hem de çevresindekileri korumasını emreder. Dolayısıyla teknoloji bağımlılığı, kişinin sağlığını tehdit ederek **canına**, maddi kayba uğramasına sebep olarak **malına**, düşünme kabiliyetini sekteye uğratarak **aklına**, gayr-i ahlâkî yönelimlerle **ırzına**, aşırı ve sapkın ideolojilerle **inancına** zarar veriyorsa dinî açıdan sorgulanmak zorundadır. Çünkü bu değerler yitirildiği takdirde, hayatın düzeni yok olur, anarşi kol gezer, bozgunculuk ve kötülükler her tarafa yayılır, âhiretteki ebedî saadet de yitirilmiş olur.

• Aklın Korunması

İnsan; **akıllı, irade sahibi ve sorumluluk üstlenen** varlık olmasıyla yeryüzünün halifesi³ konumundadır ve ilahi vahye tâbi olmuştur. Bu özellikleri sayesinde Allah Teâlâ, insanı birçok varlıktan üstün kılmıştır.

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا □

² Modernizm, dini değerlere olan inancın zayıflaması, yaşam tarzlarının farklılaşması ve bireyselleşmesi, kentleşmenin üst düzeye çıkması, hayatın her alanına bilim ve tekniğin yerleştirilmesi, kapitalizmin ekonomik hayat üzerinde bitmek tükenmek bilmeyen bir süreçle devam etmesi şeklinde ifade edilmektedir.

³ “Hani rabbın meleklere, “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” demişti. Onlar, “Biz seni övgü ile tesbih ederken ve senin kutsallığını dile getirip dururken orada fesat çıkaracak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın?” dediler. Allah “Şüphe yok ki, ben sizin bilmediklerinizi bilirim” buyurdu. (Bakara, 2/30)

“Andolsun biz Âdemoğluna şan, şeref ve nimetler verdik; onları karada ve denizde taşıdık, kendilerine güzel güzel rızıklar verdik ve onları yarattıklarımızın çoğundan üstün kıldık.” (İsrâ, 17/70)

İnsan, akli ve iradesi ile dünyadaki tercihlerini iyilikten yana kullanma, kötülüğe engel olma potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin açığa çıkması **aklını korumasına** bağlıdır.

- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Ey iman edenler! İçki, kumar, (tapınmaya mahsus) dikili taşlar, fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.” (Mâide, 5/90) âyeti, akli devreden çıkaran her türlü etkenle alakalıdır.

Âyette geçen ve içki şeklinde tercüme edilen “**hamr**” kelimesi Hz. Ömer tarafından “**aklı örten her şeydir**” şeklinde izah edilmiştir.⁴

Hadis’i şerifte:

نهى رسول الله صلى الله عليه وسلم عن كل مسكر

ومفتر

“Peygamber (s.a.s), sarhoş edici (müskir) ve uyuşturucu (müfettir) olan her şeyi yasakladı.”⁵ buyurmuştur.

İnsanın irade gücünü zayıflatan ve aklını alan her türlü unsur bu yasak kapsamındadır. Çok sayıda araştırma, teknoloji bağımlılığının insanda dikkat bozukluklarına, düşünme ve hatırlama güçlüklerine neden olduğunu söylemektedir. Aklını, ekrana teslim eden insan, Kur’ân’ı Kerim’de yüzlerce defa kendisine seslenen لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ “Umulur ki düşünürsünüz!” (Bakara, 2/266) أَفَلَا تَعْقِلُونَ “Akletmez misiniz?” (Saffât, 37/138) يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ “Aklnızı başınıza alasınız diye size böyle öğüt veriyor.” (Nahl, 16/90) gibi hitaplara dönüp bakması mümkün değildir?

Nefsin Korunması “Beden Emanettir”

Bilinçsiz teknoloji kullanımı göz, bel, boyun, kulak, beyin ve benzeri birden fazla hassas noktada şekil bozukluğuna neden olmaktadır. İslâm’a göre insan bedeni, emanettir. Dinimizde kişi, aşırı ibadet ederek bile bedenine zarar veremez.

Namaza ve oruca aşırı düşkünlük gösteren genç sahabî Abdullah b. Amr’ı Hz. Peygamberin (s.a.s) şöyle ikaz etmiştir:

“Senin gündüzleri oruçlu, geceleri uyanık geçirdiğin bana haber verilmedi mi sanıyorsun?” buyurmuştu. Ben de:

– Elbette haber verilmiştir, yâ Resûlallah! dedim.

Bunun üzerine:

– “Böyle yapma, bazı kere oruç tut, bazan tutma; gece hem uyu, hem de teheccüde kalk. Şüphesiz senin üzerinde vücudunun hakkı vardır, iki gözünün hakkı vardır, hanımının

⁴ Buhârî, Eşribe, 2, 5.

⁵ Ebu Davud, Eşribe, 5.

hakkı vardır, ziyaretçilerinin hakkı vardır. Şüphesiz her aydan üç gün oruç tutman sana yeter. Çünkü senin için her iyiliğin on misli karşılığı vardır; bu da bütün zamanının oruçlu olması demektir.” (Buhârî, Savm, 54; Müslim, Sıyâm, 182)

O halde, bağımlısını saatlerce bir yere çivileyerek yeme, içme, uyuma gibi doğal ihtiyaçların bile önüne geçen amaçsız teknoloji kullanımı, dinî anlamda da sorunludur.

Malın Korunması

Sanal Âlem, İsrâfı Tetiklemektedir, İsrâf İse Haramdır.

- İyi görünmenin iyi olmaktan daha fazla önemsendiği, bedenlerimizin sunum nesnesi hâline getirildiği zamanları yaşıyoruz. Günümüzde var olmak, dış güzellik ve fiziksel özellikler üzerinden gerçekleşiyor. Genç görünmek, belirli standartları taşımak pek çok kişinin en önemli gündemi oluşturuyor.

Allah Teâlâ'nın siretlerimize bakacağını unutarak tüm yatırımların suretlere yapıldığı bir çağda yaşıyoruz. Peygamberimiz (s.a.v.), bizlere **“Allah Teâlâ suretlerinize değil siretlerinize bakar.”** (Müslim, Birr, 33.) sözü ile suretimizi değil siretimizi güzelleştirmemizi hatırlatır. Çürüyüp toprağa karışacak bedenlerimize değil iyi ve güzel davranışlarla besleyeceğimiz ruhlarımıza yatırım yapmamızı tavsiye eder. Varlığın dış yüzüne bakan ve onunla övünen ilk varlık İblis'tir. Hz. Âdem yaratıldığında onu sadece **balçıktan ibaret zannederek** şekle takılan İblis, **insana üflenen ruhu** göremeyince cennetten uzaklaştırılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de Rabbimiz, siret güzelliğini **“kalb-i selim”** (selim kalp) kelimeleriyle ifade eder.

Selim kalp, günahlardan tövbe ile arınmış, güzel ahlaka ulaşmış, manevi güzelliklerle bezenmiş bir kalptir. **“O gün ki ne mal fayda verir ne oğullar! Ancak Allah'a selim bir kalp ile varan başka!”** (Şuara, 26/88-89.) müjdesi dünyada maddi olarak sahip olduğumuz her şeyin yine burada kalacağı uyarısını barındırır içinde. Rabbimiz bu dünyada ve ahirette izzet ve şeref isteyenlere **iki yol gösterir: Güzel söz ve salih amel.** Bu iki haslet, insanlar arası ilişkilerimizde değerimizi ortaya çıkaran, siretimizi güzelleştiren önemli iki ölçüdür. Bu ölçülere sahip olduğumuzda suretlerimizin de ziyadesiyle güzelleştğine şahit oluruz.

- Her yüz erkekten 20'si, yüz kadından 40'ı güzelleşmek uğruna cerrahi operasyon geçirmeyi düşünüyor.
- Fiziksel olarak çekici kişileri, gerçekte doğru olmasa bile olumlu özelliklere de sahipmiş gibi algılayabiliyoruz. Sosyal psikolojide **“Halo etkisi”** olarak tanımlanan bu durum, bir nevi ilk izlenim yanılığına benziyor. **Güzel birinin aynı zamanda sevecen, akıllı, sempatik olacağı** beklentisi dış görüntüye verilen değeri daha da artırıyor. Ama ilginç olan şu ki Halo etkisi kısa süreli ilişkilerde bize çekiciliğin önemli ve değerli olduğunu hissettirse de uzun vadeli ilişkilerimizde güzellik ve çekicilik önemini kaybederek yerini sağlam karaktere, güzel davranışlara, kalıcı değerlere bırakmasıdır.
- Reklamlar, kampanyalar, sosyal medya aracılığı ile tanıtılan ürünler tüketim alışkanlıklarımızın seyrini değiştirmeyi başardı. Alışverişlerimiz, artık bir ihtiyacı karşılamaktan ziyade sınırsız isteklerimizin tatmin edilmeye çalışıldığı bir alana dönüştü. Bu çağda insanlar, kendilerini, statü, kıyafet ve sahip oldukları eşyalar ile tanımlamaktadırlar.

Kur'an-ı Kerim ışığında Peygamberimizin (s.a.s.) hayat ölçülerini örnek alan kişi, paranın kendisine emanet olarak verildiği bilinci ile yaşayan kişidir. Bu bilinçten uzaklaştığımız anda nefsanî arzularımızın esiri oluruz. Çünkü **ihtiyaçlarımız değil isteklerimiz sınırsızdır**. İhtiyacımızdan fazla harcamak bizi israfa, her şeyi kendimize hasretmek ise cimriliğe götürür.

- وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعَدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا

“Eli sıkı olma, büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır ve çaresiz kalırsın!” (İsra, 17/29) uyarısı ile bize tam bir denge içinde yaşamayı emreder Rabbimiz.

Dinin Korunması / Sanal Âlemde Dini Bilgileri Doğru Yerden Öğrenmeliyiz

- Ayrıca internet üzerinden yayılan zehirli ideolojilerin ve radikal yaklaşımların ya da “dinî bilgi” olarak sunulan safsataların İslâm dininin temel kaynakları olan Kur'an ve Sünnetle uyuşmadıkları halde muhatap bulabilmektedir. Bu durum, toplumsal birliği tehdit ettiği gibi, toplumun din algısını da bozmaktadır.
- Günümüz insanı, ilmî ve fennî sahalarda haklı olarak, yetkili kişilere müracaat etmektedir. Bu hassasiyeti, dini meselelerde çok daha fazlasıyla göstermesi gerekirken, böyle yapmayı ya kendi aklı ile yetinmekte yahut bu sahada ehliyesiz kişilerin sözlerine itibar etmektedir. Hâlbuki dinde ehil olmayan kişi başka sahalarda uzman bile olsa, onun sözü dinde delil kabul edilmez. Malûmdur ki bir ilimde âlim olan kişi, başka bir fende cahil kalabilir. Onun sözü bu fende geçerli sayılmaz.
- Mesela, bir doktor tıp ilminde ne kadar ileri giderse gitsin, onun sözü mühendislikte delil kabul edilmez; bu sahada ona müracaat edilmez. Gerçek bu iken, akıl ile kavranılması mümkün olmayan “**dinî hakikatlerde**” insan ne kendi aklına güvenebilir ve ne de bu sahada yetkili olmayan kimselerin sözüyle hareket edebilir.
- Bu hususta ona düşen görev, dinî konularda yetkili kişilere müracaat etmek veya onların yazdığı eserlere başvurmaktır. Bunu yapmayanlar çoğu zaman kendi arzularını, vehim ve hayallerini fikir sanmakla hakikatten uzaklaşırlar.

Gerçek İle Sanal Arasındaki Farkın Teknoloji Eliyle Yok Edilmesi

Dünya hayatı, dinimizin sürekli olarak geçiciliğine vurgu yaptığı,⁶ Kur'an-ı Kerim'in “bir oyun ve eğlenceden ibarettir”⁷ ifadesiyle tanıttığı bir âlemdir. Bir ayet-i kerimede dünya hayatı için şu ifadeler kullanılmaktadır:

- وَمَا أُوْتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ أَفَلَا تَعْقِلُونَ □

“Size verilen her şey, dünya hayatının geçimliği ve süsüdür. Allah'ın katındaki ise daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz?” (Kasas, 28/60)

Teknoloji, gerçek dünyadan daha yapay ve oyalayıcı bir sanal âlem üretmiş durumdadır. Dünya bile âhirete kıyasla geçici bir oyalanma alanı iken, dünya içinde bir sanal dünya oluşmuş ve kalıcı olana uzaklık bir kat daha artmıştır. İslâm'ın “**dünyaya değil, daha hayırlı ve kalıcı olan âhirete odaklanın**” şeklindeki mesajını alabilmek için bu sanal âlemden öncelikle gerçek dünyaya, oradan da âhret inancına geçebilmek olmuştur.

⁶ İsrâ, 17/18.

⁷ Ankebut, 29/64.

Sanal Âlem Yalanın En Yaygın Olduğu, Akıl Almaz Sahtekârlıkların İşlendiği Bir Alandır.

- İnternet ve medya araçlarının önümüze koyduğu bilgi yığından ne kadarının doğru olduğu tam bir muammadır. Bu durumda bilgiye aç bir genç, yalana kanma ve yalanın yayılmasına alet olabilir. Doğru haberin peşine düşme bilincinin kazanılmaması durumunda şu Kur’ânî emrin ihmal edilmesine, neticede bireysel ve toplumsal açıdan zarar göreceğimiz anlamına gelmektedir.
- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَأٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصِيبُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

“Ey iman edenler! Size bir fasık bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için o haberin doğruluğunu araştırın.” (Hucurât, 49/6)

وَالَّذِينَ يُؤذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا □

“Hak etmedikleri halde mümin erkek ve mümin kadınları incitenler apaçık bir bühtan ve günah yüklenmiş olmaktadır.” (Ahzab, 33/58)

- Araştırma bulguları, gençlerin sanal ortamda başkası gibi davranmayı seçtiklerini, kendilerine daha zeki, daha yakışıklı, daha az utangaç kimlikler oluşturduklarını ve kimlik denemelerinin altında yalanın yattığını göstermektedir.
- Ayrıca internet bağımlılığı sebebiyle başı derde giren birçok insanın, günü kurtarmak adına yalana başvurduğu da bilinmektedir. Yalanın ise vahametini şu hadis-i şerif açıkça ortaya koymaktadır:

إِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا وَعَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَصْدُقُ وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدْقًا

“Yalandan sakının! Çünkü yalan kötülüğe, kötülük de cehenneme götürür. Kişi yalan söyleyip yalanı araştıra araştıra Allah katında yalancı olarak yazılır.” (Buhârî, “Edeb”, 69; Müslim, “Birr”, 102-105)

Sanal dünya, dedikodu, hakaret, iftira gibi ahlâkî olmayan hallerle sıkça karşılaşılan mayın döşeli bir tarla gibidir. Dolayısıyla ekran kullanıcısı, hem bunların dinen asla tasvip edilmediğini öğrenmeye, hem de dünya ve âhirette ne gibi kayıplara neden olduklarını hissetmesini sağlayacak “değer eğitime” muhtaçtır. Kim olduklarını bilmedikleri, daha önce paylaşımlarını görmedikleri kaynakların içeriklerini paylaşmaktan kaçınmalıdır.

Mahremiyet, İnternet Ve Sosyal Medyada Sıkça İhlal Edilmektedir

- Sosyal medyanın insanların mahremiyet algılarını değiştirmesindeki en büyük etkenin, insanların beğenisine sunulan paylaşımlarla görünür olma, beğenilme, takdir edilme, onaylanma ihtiyaçlarını gidermesini sağlamak gibi nedenlerdir. Ayrıca paylaşımların altına yazılan yorumlar ve beğeni butonuna tıklanma sayısı insanlarda geçici bir tatmin duygusu oluşturuyor. Giderek daha fazla paylaşım yapan insanlar, yaşadıkları hazzı devam ettiriyor ve bu döngü böylece sürüp gidiyor.

- Sosyal medya mecralarında en çok mahremiyet tüketildi. Önce iletişim kurma, resim, fotoğraf, video ve birtakım bilgilerin paylaşımı olarak başlayan süreç sonrasında insanların kendileriyle ilgili mahrem bilgileri paylaşmasıyla devam etti. Öyle ki insanlar, en mahrem alanlar olarak kabul edilen **özel hayatlarını** ve **evlerini hiç tanımadıkları insanlara açmaktan çekinmez** hâle geldiler.
- **Mahremiyet, sadece mahrem yerlerin örtülmesi değildir.** Bedenin yanı sıra **bilgi** ve **mekân** mahremiyetinin korunması gerekmektedir. Sosyal medyada insanların edep, ahlâk ve nezaket kurallarını hiçe sayarak hem kendi özelliklerini başkalarına açmaları, hem de bir başkasının özeline müdahil olmaları son derece kolay gerçekleşmektedir. Bu durumda mahremiyet bilincini aşındıran her adım,
- Kur’ân’ı Kerim’in, **وَلَا تَجَسَّسُوا** “**Birbirinizin kusurlarını ve mahremini araştırmayın.**” emri ile çelişmektedir.

Medyanın yozlaştırdığı ahlak anlayışının sonucu olan kötü huylardan kurtulmanın yolu ise bu mecraları beğeni toplamak için değil, kendisine ve başkalarına faydalı olmak için kullanmaktır.

Teknoloji Bağımlılığı, Zaman Kaybetmenin, Vakit Öldürmenin En Tatlı Tuzağı Haline Gelmiştir

İnsanoğluna zaman kazandırma iddiasıyla yola çıkan teknoloji, bugün zaman kaybetmenin, vakit öldürmenin en tatlı tuzağı haline gelmiştir. Zamanın yanı sıra **enerji, para** ve **sağlık** gibi birçok nimetin de israfı teknoloji bağımlılığı ile iç içedir.

“İki nimet vardır ki, insanların pek çoğu bunların kıymetini bilmeyerek aldanmaktadır: Sağlık ve boş vakit.” (Buhâri, Rikâk, 1) buyuran Hz. Peygamber’in tanımlaması teknoloji bağımlılığına ne kadar da uyuyor!

Bir başka hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyuruyor:

لَا تَزُولُ قَدَمًا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلَاهُ وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عِلَّمَ

“Kıyamet gününde hiçbir kul, ömrünü ne için tükettiği, ilmi ile ne yaptığı, malını nereden kazanıp nerede harcadığı, bedenini ne uğruna yıprattığı sorulmadıkça bir yere kıpırdamayacaktır.” (Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 1)

• **İnternetin Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkisi**

1- Sanal âlemin gerçek âlemden daha renkli, daha hızlı ve daha sesli olmasının bilhassa çocuklarda gerçek hayata döndükleri an bir **bıkkınlık** ve **sabırsızlığa** neden olduğu bilinmektedir. Oyun oynarken ya da film izlerken çocuğu **aşırı hıza** ve **harekete** alıştıran teknoloji, sabır gibi temel bir ahlâkın öğretimini de zorlaştırmaktadır. Bugünün insanı dünün insanından daha acelecidir. **Tahammülü, katlanmayı, beklemeyi, mutedil/ölçülü** olarak hareket etmekte zorlanmaktadır.

2- Bilgisayar oyunlarının çok az bir kısmı eğitici ve öğreticidir. Her yaşta kullanıcıya hitap eden, zekâ ve yetenek geliştirmeyi hedefleyen oyunlardır. Asıl önemle üzerinde durulması gereken şiddet içerikli, savaş oyunlarını konu alan bilgisayar oyunlarıdır. Çünkü bu oyunlar, çocuk ve gençlerin ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir. Kimi zaman anne ve babalar, bu oyunların oynanmasına ses çıkarmamaktadır. Bu oyun CD’leri ve internet üzerinden oynanan

şiddet içerikli oyunlar, “yaşamak için yok et”, “hayatta güçlü olan yaşar”, “kaba güce sahip olduğun oranda varlığını sürdürebilirsin” anlayışını vermekte; çocukların şuuraltını sevgiden ve hoşgörüden uzak bir biçimde şekillendirmektedir. Bu durum ise, çocukların şahsiyetlerinin olumsuz bir şekilde gelişmesine neden olmaktadır. Çocuklar, en küçük sözlü bir münakaşayı sabır ve anlayışla karşılamaları gerekirken; itme ve tekme atma gibi fizikî şiddetle önlemenin tek çözüm olduğu anlayışına sahip olabilmektedirler.

- Teknoloji ile ahlâkî ve dinî anlamda sorun oluşturmayan sağlıklı bağlar kurabilmede kilit isim anne-babalardır. Yapılan araştırmalara göre, çocuğun bağımlılıktan uzak kalması, ebeveynin öğrenim düzeyiyle değil bilinç düzeyiyle alakalı olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Ailelerin, çocukları için, güvenli internet ve bilgisayar kullanımını sağlamalarına yönelik önerilerden bazıları şunlardır:

- Aileler, çocukları internetteki tehlikelerden korumak için bilgisayarlarında güncel antivirüs, filtre ve güvenlik duvarı programları uygulamaları kullanmalıdırlar.
- Aileler çocuklarını, çevrimiçi ortamda kendilerini rahatsız ya da tehdit altında hissettiren bir şey olduğunda kendilerine iletmeleri için teşvik etmelidirler. Bu şekildeki davranışları takdir edilmeli ve aynı şey yeniden olduğunda yine ailelerine gelmeleri konusunda yöreklendirilmelidir.
- Anne ve babalar, özellikle 2-13 yaş arası çocukları için bilgisayar karşısında geçirilecek zamanın bir ya da iki saati geçirmemelidir ve bu sınırlandırmaya çocukların uymaları sağlanmalı, çocukları bilgisayar veya internet başında yalnız bırakmamalı, devamlı yanında bulunmalı, bu yaş dönemi çocukların, oyun çocukları oldukları unutulmamalıdır.
- Anne ve babalar, çocuklarını internette kişisel verilerin önemi konusunda şimdiden eğitmeye başlamalı, kendilerine ya da ailelerine ilişkin hiç bir bilgiyi vermemeleri gerektiğini anlatmalıdırlar.
- Anne ve babalar, çocuklarına, çevrimiçi ortamda yazılan ve görünen her şeyin her zaman doğru olamayabileceğini, gerçek hayatta olduğu gibi sanal ortamda da iyi niyetli kişiler olduğu gibi kötü niyetli kişilerin de olabileceği anlatmalı ve kafasının karıştığı her durumda anne babasıyla rahatlıkla konuşabileceği hissettirmelidir.
- Aileler çocuklarına sosyal ağlarda oldukları zaman zarfında tanımadıkları kişileri arkadaş listelerine eklememeleri gerekliliğini hatırlatmalı ayrıca kendileri de bu ağlara üye olarak çocuklarının arkadaş listesinde olmalı ve oradan çocuk takip edilmelidir.
- Mutlu olma, başarıma, takdir görme gibi duygusal ihtiyaçları karşılanmayan, maneviyattan uzak bir genç de ekrana kilitlenmektedir. Bu yüzden teknoloji bağımlılığı ile mücadelede aileler, çocuklarına manevi yönden desteklerini artırmalıdır.

İnsan-Toplum İlişkisi (sosyalleşme) Açısından Teknoloji Bağımlılığının Zararları

Aileden başlamak üzere komşu ve akrabalar arasındaki bağların gün geçtikçe zayıflamasında teknolojinin de etkisi olmuştur. Annesini, babasını, dost ve akrabalarını aramaktan, görüşmekten uzak duran insanlar sosyal medyada binlerce arkadaşla sahip olmakla övünebiliyorlar. Ekranı gömülen ve dışarıda akıp giden hayatı unutan nice insan, başını kaldırıp çevresine bakmayı akıl ettiğinde kimsesiz kaldığını görmenin acısını yaşamaktadır.

Resûl-i Ekrem'in ifadesiyle,

الْمُؤْمِنُ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَىٰ أَذَاهُمْ أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يُخَالِطُ النَّاسَ
”وَلَا يَصْبِرُ عَلَىٰ أَذَاهُمْ“

“İnsanların arasına karışarak onların eziyetlerine sabreden kimse, insanların arasına karışmayıp eziyetlerine sabretmeyen kimseden daha hayırlıdır.” (İbn Mâce, Fiten, 23)

İnsan şunu düşünmeden edemiyor; aile ve yakınlarını ihmal etme pahasına hiç tanımadığın insanları takip etmek için saatler ayırmak ne kadar akıl kâridir? Zor duruma düştüğünde acaba buradaki arkadaşlarından kaçınımdadına koşacak!

Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) ifade ettiği üzere zaman gibi değerli bir nimeti boş ve faydasız şekilde heba etmek bir aldanıştır. (Buhârî, Rikak, 1). Diğer taraftan ailenin ihmal edilmesi, anne baba, eş ve çocuklara vakit ayırmamak da bir vebaldir. Çünkü onların da bizim üzerimizde hakları vardır. (Buhârî, Savm, 51)

كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَفُوتُ

“Geçimini sağlaması gerekenleri ihmâl etmek, insana günah olarak yeter.” (Ebû Dâvûd, Zekât, 45)

Sıla-ı rahimi terk etmek ise Allah'ın rahmet bağlarıyla bağladığı bağları koparmaktır (Tirmizî, Birr, 16).

Arkadaşlar, dostlar ve komşularla sosyal ilişkilerin devamı, toplumsal birliktelik açısından önemlidir. Dinimiz tüm bu ilişkilerin sürdürülmesini ısrarla tavsiye ederken sosyal medyanın sanal ve sahte dünyasında kaybolup gitmekle aldanışa düştüğümüzü fark etmeliyiz.

Ülkemizde yapılan bir araştırmaya göre, internetin problemlili kullanımı, çocuk ve eşlerin ihmal edilmesinden sanal ihanete, çocukların sahte kimliklerle yaşadığı güvensiz ilişkilerden istismara kadar çok çeşitli problemlere yol açmaktadır. Bu durum da, ailede güven bunalımının yaşanmasına ve aile birliğinin dağılmasına neden olmaktadır. Bağımlılık, aynı çatı altında birbirinden habersiz yaşayan, “birlikte ama yabancı” aile fertleri üretirken, bilhassa anne-babaların üzerlerine düşen sorumlulukları ihmal etmesine sebep olmaktadır.

- **7-10 Yaş Arası dönem Çocukların Sosyalleşeceği Dönemdir.** İlköğretim çağının, çocuğun arkadaşlarıyla oyun oynayacağı dönem olduğu unutulmamalıdır. Bu çocuk için sosyalleşebilmesi için bir gereksinimdir. Bu nedenle, çocuğun arkadaşlarıyla birlikte oynayacağı oyunlarla ders çalışmak için harcayacağı zamanlar, bilgisayar başında geçireceği zamandan çok daha fazla olmalıdır. Bilgisayar karşısında geçirilecek zaman bir ya da iki saati geçmemelidir.

İnternet Ortamında Dikkat Etmemiz Gereken Bazı Hususlar

- **Alay ve hakaret içeren üsluptan sakınmak:** İnsanlar sosyal medyayı birbirlerine laf yetiştirme, alay ve hakaret etme yeri olarak kullanabilmektedirler. Özellikle **trol** tabir edilen bazı kişiler (sanal ortamda hakaret, alay eden kişi) bu mecralarda kendileri gibi düşünmeyen kimselere yönelik hakaret, alay ve kişileri rencide eden bir dil kullanabilmekteler. Başka insanları rencide edecek, alay ve hakaret içeren üslup gerçek hayatta olduğu gibi sanal ortamlarda da doğru değildir. Bu tür tartışmalardan kaçınmak en doğrusudur. Kur'an'ımız alay etmeyi şu ifadelerle yasaklamıştır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

“Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir toplulukla alay etmesin; zira onlar kendilerinden daha iyi olabilirler. Kadınlar da başka kadınlarla alay etmesinler; çünkü alay edilenler edenlerden daha iyi olabilirler. Biriniz diğerinizi aşağılamayın, birbirinize kötü ad takmayın. İman ettikten sonra fâsıklıkla anılmak ne kötüdür! Günahlarına tövbe etmeyenler yok mu, işte zalimler onlardır.” (Hucurât, 49/11)

İletişimde sınırlara dikkat etmek: İletişimde gerçek hayatta geçerli olan sınır ve ölçüler sosyal medyada kurulan iletişim için de geçerlidir. Karşı cinsle iletişimde de buna dikkat edilmesi gerekir. Ortamın sanal olması dinimizin bu konuda ortaya koyduğu ölçüleri geçersiz kılmaz.

- **Çocukların fotoğraflarını paylaşmak uygun değildir.** Özellikle çocukların fotoğraflarını onlardan izinsiz paylaşmak da bir hak ihlalidir. Diğer taraftan bu fotoğrafların kötü niyetli kişilerin eline geçmesi hâlinde istismar edilmesi söz konusu olabilir.
- **Arkadaş seçimine dikkat etmek:** Sosyal medyada arkadaş seçimine, gerçek hayatta olduğu gibi dikkat etme gerekir. Takip edeceğimiz kişileri seçerken bize katkısı olacak hesapları takibe almak faydamıza olacaktır.
- **Sahte profil kullanmamak:** Sosyal medyada gerçek kimliğini saklayarak kendini olduğundan farklı özelliklerle tanıtmak da dinimizde iki yüzlülük olarak değerlendirilir. İnsanlar sahte hesapların arkasına saklanarak pek çok olumsuz paylaşımında bulunabildiği gibi sahte bir kimlikle kendini olduğundan çok farklı bir şekilde tanıtabilmektedir.
- **Gözü ve dili haramdan korumak:** Sosyal medyada gayri İslami ve gayriahlaki olan paylaşımlardan gözümüzü, kalbimizi ve dilimizi korumaya çalışmak bu mecraları doğru kullanmanın bir diğer ölçüsüdür. Yüce Allah (c.c.) Kur'an-ı Kerim'de Müslüman kadın ve erkeklerin gözlerini harama bakmaktan sakındırmalarını emretmektedir. (Nur, 24/30,31)
- **En Büyük Takipçimiz Allah Teâlânın Olduğunun İdrakinde Olmak**

En büyük takipçimizin Cenab-ı Allah olduğunun şuuru içinde hareket ederek takipçi sayımızı artırmaya çalışmak yerine Rabbimizin rızası ve hoşnutluğunu kazanmak doğru ve gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

“Nerede olursanız olun O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görmektedir.” (Hadid, 57/4)

- **وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلْمُ مَا تُؤَسُّوسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ**
- **“İnsanı biz yarattık ve elbette içinden geçenleri biliriz. Biz ona şah damarından daha yakınız.**
- **إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ**
- **Sağında solunda oturmuş iki alıcı Melek (yaptıklarını) alıp kaydeder.**

● مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

“ O hiçbir söz söylemez ki yanında çok dikkatli bir gözetleyici olmasın!” (Kaf, 50/16,17,18)

Bu konuda Efendimiz (s.a.s.) de “Nerede olursan ol, Allah’a karşı sorumluluğunun bilincinde ol! Kötülüğün peşinden iyi bir şey yap ki onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlâka uygun biçimde davran!” (Tirmizî, Birr, 55) buyurmuştur.

“Kulun, sürekli biçimde Allah Teâlâ’nın gözetimi altında bulunduğu idrakinde olması” anlamına gelen murakabe; kulun, Allah’ı görüyormuşçasına hareket etmesine vesile olacaktır

Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurduğu gibi kişinin ihsan şuuruyla yaşamasıdır:

أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ . فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ

“İhsan, Allah’a onu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen onu görmüyorsan da O seni mutlaka görüyor” (Müslim, İmân 1; Buhârî, İmân 37)

Müslümanın daima Allah’ın gözetimi (murâkabesi) altında olduğu bilinciyle yükümlülüklerini yerine getirmesi, sorumluluklarına sahip çıkması gerekmektedir.

DUA

اللَّهُمَّ اقْسِمْنَا لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تَحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ، وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتِكَ، وَمِنْ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا . اللَّهُمَّ مَتَّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا، وَأَبْصَارِنَا، وَقُوَّتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا ، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا ، وَاجْعَلْ تَارَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا، وَانصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا ، وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا ، وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا وَلَا مَبْلَغِ عِلْمِنَا ، وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا

“Allahım! Bize, günahla aramıza engel olacak kadar korkundan hisse ver.

Bizi, cennetine ulaştıracak kadar tâatini nasib eyle.

Dünya musîbetlerini hafifletecek güçlü iman ver.

Allahım! Bizi yaşattığın müddetçe kulaklarımız, gözlerimiz ve kuvvetimizden faydalandır; ölümümüze kadar da onları devamlı kıl.

Bize zulmedenlerden öcümüzü sen al.

Bize düşmanlık edenlere karşı bize yardım et.

Bizi dinimizde musîbete uğratma.

Dünyayı en büyük düşüncemiz ve gayemiz, ilmimizin sonu kılma.

Bize acımayanları üzerimize musallat etme.” (Tirmizî, Daavât, 80)